

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ένας πραγματικός πατέρας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Ένα γυιό, μοναχογυιό είχε ο μπάρπα Νικολιός. Ένα γυιό λεβέντη, παλληκάρι κί' αφηλό σαν κυπαρίσσι.

Ένα γυιό, τον γυιό του τον Αντρέα, που σαν έμπαινε της πόρτας, το σπίτι γιόμιζε και το τραγουδι του ξεχειλούσε στην γειτονιά και τόπιανε τ' αγέρι και πότε τόφερνε και τόσμιγε με το μουρμουρητό της θάλασσας και τόπαιναν οι ψαράδες μαζί τους στα βαθειά νερά και πότε το σκόρπαγε στον Πενταδάκτυλο και τόπαιναν οι βοσκοί και οι ξυλοκόποι και τόκαναν δικό τους.

Ο Αντρέας, τέλειωσε το γυμνάσιο της Λαπήθου τον Ιούνη του 1974, λίγες μέρες πριν την τούρκικη εισβολή.

Μετά το γυμνάσιο, περίμενε τον Αντρέα όπως και όλα τα Ελληνόπουλλα της Κύπρου, το μεγάλο χρέος προς την Πατρίδα.

Η ηλικία τους κλήθηκε. Έπρεπε να καταταγούν και να υπηρετήσουν στην Εθνική Φρουρά. Ιερό το χρέος προς την Πατρίδα, που η απειλή εναντίον της ήταν φανερή από τους Αττίλες της Μικρασίας.

Εκείνο το βράδυ, μιά μόλις μέρα πριν να παρουσιαστούν στα κέντρα κατάρταξης, όλα τα νεοσύλληχτα παλληκάρια της Λαπήθου, σμειξανε στο μεγάλο καφενείο της κωμόπολης.

Σφάξανε αρνιά και γυρίσανε σούβλες. Η καπνιά απ' τα κάρβουνα, βγήκε

Ανδρέας Αναστασίου Παναγίδης

μέχρι τα μεσούρανα και η μυρουδιά του ψημένου κρέατος γιόμιζε το χωριό και γαργάλισε τις μύτες των πατεράδων και των παππούδων και άνοιξε την όρεξη των καλοφαγάδων.

Η μύρα χύθηκε άφθονη στα διψασμένα λαρύγγια των νέων και τα τραγούδια τους ακούστηκαν μέχρι πέρα στην Καραμανιά.

Δυο, δυο, τρεις, τρεις, και όλοι μαζί, πιάστηκαν χέρι με χέρι και με λεβεντιά και χάρη χόρεψαν τους θάνατους Κυπριακούς χορούς, τους χορούς που χόρευαν οι πατεράδες κι' οι παππούδες.

Χόρευε και τραγουδούσε η λεβεντιά της Λαπήθου. Σκίρτησαν και ρίγησαν από χαρά και συγκίνηση όλοι οι χωριανοί.

Το γλέντι, τέλειωσε γύρω στις τρεις τα ξημερώματα. Οι νέοι αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν και ένας, ένας έφευγε για το σπίτι του.

Ανάμεσα στα παλληκάρια, πρώτοι και καλύτεροι ο Αντρέας και ο αγαπημένος του ξάδελφος ο Κόκος.

Φύγανε μαζί με τους τελευταίους. Πήρανε τον ίδιο δρόμο για τα σπίτια τους που ήσαν το ένα πλάι στο άλλο.

Τα δυό ξαδέλφια γεννήθηκαν τον ίδιο μήνα, του ίδιου χρόνου.

Μαζί στο Δημοτικό, μαζί και στο Γυ-

μνάσιο. Και τώρα, μαζί και στο στρατό.

«Θα πολεμήσουμε Κόκο», είπε σε κάποια στιγμή ο Αντρέας. «Θα ζητήσουμε να μπορούμε στο ίδιο τάγμα και στο ίδιο όπλο».

«Στο πεζικό», είπε ο Κόκος. «Εκεί θα ζητήσουμε να πάμε. Δεν θα μας αρνηθούν. Υπάρχει μεγάλη ζήτηση σ' αυτό τον τομέα».

«Στο πεζικό», επανάλαβε ο Αντρέας και έδωσε το χέρι του στον Κόκο για την καλή μέρα που τους περίμενε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Ο μπάρπα Νικολιός, ήταν ένας μεσόκοπος, γεροδεμένος και δουλευταράς άντρας, γύρω στα πενήντα του χρόνια.

Δεν ήταν πλούσιος. Είχε όμως το δικό του. Τα κτήματα που κληρονόμησε από τον πατέρα του τα καλλιεργούσε και τα περιποιότανε κι' αυτά του έδιναν τον ευλογημένο τους καρπό.

Μερικές σκάλες γης και ένας μεγάλος λεμονόκηπος που τον φύτευσε και τον περιποιότανε με τα ίδια του τα χέρια.

Όλα του τα κτήματα πέφτανε προς το μέρος της θάλασσας. Μερικά φιλούσαν το κύμα και με την ανάπτυξη που πήρε η Λάπηθος, κάνανε μεγάλη αξία.

Ο μπάρπα Νικολιός, δεν έκανε μόνο το γεωργό. Όταν η μάνα γη ησύχαζε και δεν χρειαζότανε περιποίηση από τα στιβαρά του χέρια, τότε αυτός πήγαινε στην Κέρυνεια και τότε σαν ψαράς στην θάλασσα ή αχθοφόρος στο λιμάνι

και τότε σαν εργάτης στις οικοδομές, κέρδιζε ένα γρόσι παραπάνω και τόβαζε στην πάντα. Είχε τον σκοπό του.

Ο Αντρέας, το μοναχοπαίδι του, μεγάλωνε μέρα με την μέρα κι' ο Νικολιός έκανε όνειρα, μεγάλα όνειρα γι' αυτόν.

Να τελειώσει το Γυμνάσιο. Να κάνει την θητεία του στην εθνική φρουρά και μετά....

Αυτό το μεγάλο γλυκύ του όνειρο, δεν τον άφηνε να ολοκληρώνει στις σκέψεις του.

Μιά μέρα εκεί που μιλούσε με την γυναίκα του έλεγε.

«Ακόμη έξη μήνες Ελέγκω μου τελειώνει το Γυμνάσιο. Μετά δυό χρόνια στον στρατό κι' ύστερα ο Αντρέας μας στην Αγγλία. Θα τον στερηθούμε βέβαια μερικά χρόνια. Θα γυρίσει όμως ένας γιατρός. Ένας μεγάλος επιστήμονας. Ένας ντόκτορ, όπως λένε τον γιατρό οι Εγγλέζοι. Ο δικός μας ο ντόκτορ, το παιδί μας. Ο Αντρέας μας».

Μιλούσε ο μπάρπα Νικολιός και τα όνειρα του τον συνέπαιρναν και η χαρά του ξεχειλούσε κι' αυτός πετούσε στον έβδομο ουρανό.

Βέβαια, ο μπάρπα Νικολιός, δεν είχε όλα τα χρήματα που θα χρειαζότουσαν για τις σπουδές του Αντρέα.

Τούτο όμως δεν τον απασχολούσε. Είχε από καιρό κάνει το σχέδιο του. Θα πουλούσε ένα δυό κομμάτια απ' τα χωράφια του. Θα δούλευε πιο σκληρά στην θάλασσα και στα κτίσματα.

Ήταν βέβαιος πως όλα θα πήγαιναν καλά.

Όταν θα έφτανε η ευλογημένη μέρα και ο Αντρέας θα γυρνούσε με το δίπλωμα του γιατρού, τότε ο μπάρπα Νικολιός, θα πωλούσε ακόμη ένα, δυό κομμάτια από την γη του και θα έκτιζε, στη Λάπηθο, την πιο μεγάλη κλινική της Κύπρου.

Μια κλινική που θα την ζήλευαν όχι μόνο οι Κερυνιώτες γιατροί αλλά και οι χωραίτες και οι Βαρωσιώτες γιατροί, που φημίζονταν για τες πλούσιες κλινικές τους.

Όνειρα έκανε μεγάλα ο μπάρπα Νικολιός για τον Αντρέα του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Τα όνειρα όμως, μέινανε όνειρα κι' ο μπάρπα Νικολιός τα θυμάται ακόμη και τα μάτια του βουρκώνουν σαν μικρό παιδί.

Το πραξικόπημα της δεκάτης πέμπτης του Ιούλη του 1974, του Μαύρου εκείνου Ιούλη ήταν πλέον μια πραγματικότητα.

Τα πολιτικά πάθη άναψαν και το μίσος φούντωσε. Άναψαν φωτιές κι έπεσαν βόλια χύθηκε αίμα αδερφικό κι' οι φυλακές γέμισαν από νεαρά και αμούστα παιδιά.

Προτού ακόμη στερέψουν τα δάκρυα και θάψουμεν τους νεκρούς μας που έπεσαν από τους αδερφοκτόνους, ένα άλλο κακό μας βρήκε, ίσως το χειρότερο που συνέβηκε, στη νεώτερη ιστορία της Κύπρου.

Η τούρκικη εισβολή.

Τ' αεροπλάνα, βούιζαν σαν μέλισσες πάνω από τα κεφάλια μας.

Γέμισε ο ουρανός με χιλιάδες αλεξιπτωτιστές και οι βόμβες και οι ρουκέττες κτυπούσαν αλύπητα τη γη.

Η Λάπηθος και όλα τα παράλια πέραν από την Κερύνεια κτυπήθηκαν πολύ άγρια.

Οι βόμβες και οι ρουκέττες από τα αεροπλάνα και οι οβίδες του θαλάσσιου πυροβολικού από τα πολεμικά πλοία που ήσαν στο μεσοπέλαγος, άναψαν φωτιές και κατástρεφαν τα πάντα.

Άναψε ο Πενταδάκτυλος και πήρε φωτιά. Τα πεύκα κάηκαν κι οι πέτρες κύλησαν προς τα κάτω.

Σπίτια και άλλα υποστατικά ανατινάκτηκαν και κορμιά αθών γίνανε κομμάτια.

Η κάψα του καλοκαιριού δίπλασε τον φόβο αυτού του πολέμου που για πρώτη φορά δοκίμαζε η Κύπρος.

Οι Λαπηθιώτες, αδερφωμένοι μπροστά στον μεγάλο τούτο κίνδυνο τρέξανε στα πρόχειρα καταφύγια, που δεν ήσαν άλλα από τα λιγοστά σπίτια που είχαν για στέγη τους ταρράτσα από μπετόν.

«Φουρτούνα είναι και θα περάσει», έλεγε ο ένας στον άλλο.

«Το κακό, δεν θα κρατήσει για πολύ. Δυό, τρεις μέρες και τα παλληκάρια μας θα κάψουν τα Ξένα καράβια»

«Να μου το θυμηθείτε» Μέχρι να δύση ο ήλιος, ο στρατός μας θα μπει στα Τούρκικα και στην Κερύνεια και στην Λευκωσία και το κακό θα κοπάσει».

Ένας άλλος πιο αισιόδοξος έλεγε

«Όπου κι' αν είστε, τα παλληκάρια μας, θα πιάσουν το Ντενκτάς και τους συντρόφους του και θα τους κρεμάσουν στο Σεράϊ, μπροστά στους Τούρκους για να παραδειγματιστούν».

Αυτά και άλλα πολλά λεγόntonτουσαν, ενώ ένας πραγματικά εξοντωτικός πόλεμος γινότανε, μεταξύ του εισβολέα Αττίλα και των Τουρκοκυπρίων οπλισμένα με βαρειά και σύγχρονα όπλα και της διαλυμένης και άοπλης Εθνικής Φρουράς από την άλλη μεριά.

Με την κουβέντα, η ώρα περνούσε χωρίς να το καταλαβαίνουν.

Το καυτό μεσημέρι, έγινε καυτό παρελθόν και ο ήλιος τραβούσε προς την δύση του και βουτούσε, σαν άλλος Θεός, στα γαλανά νερά της θάλασσας.

Το βουητό των αεροπλάνων αραίωνε σιγά, σιγά, ώσπου στο τέλος έσβησε.

Τα κανόνια σίγησαν και οι βόμβες έπαψαν να πέφτουν.

Οι Λαπηθιώτες, ξεθάρρεψαν και βγήκαν από τα καταφύγια τους. Γέμισαν οι δρόμοι από κόσμο.

Ανάπνευσαν τον ζεστό αέρα, που μύριζε ακόμη μπαρούτι και καμένες σάρκες.

Οι μπόμπες, κάψανε και ρημάξανε

το πάντα. Τα περισσότερα σπίτια ήσαν γκρεμισμένα και καμένα.

Εκατοντάδες κατοικίδια ζώα, άμορφες και καμένες μάζες, ήσαν σκορπισμένες εδώ και εκεί, στους δρόμους, στες αυλάδες και στα γύρω χωράφια.

Λεμονόκηποι, πήραν φωτιά και κάησαν σαν λαμπάδες.

Ο Πενταδάκτυλος, το βουβό εκείνο βουνό, άρπαζε φωτιά και οι φλόγες του, πετούσανε ψηλά ίσα με τον ουρανό, σαν την καυτερή λάβα, ενός τεράστιου ηφαιστείου, που ξεπετάγεται φλογισμένη κι' ολοκόκκινη μέσα από τα έγκατα της γης.

Το γοερό κλάμα του βουνού, έφτασε μέχρι εκεί κάτω και ράγισε τις καρδιές των κατοίκων της Λαπήθου.

Τα μάτια βούρκωσαν και τα δάκρυα κύλησαν και πότισαν την διψασμένη γη.

Τα ξένα εχθρικά πλοία, τραβήχτηκαν αρκετά βαθειά, μέσα στην θάλασσα. Οι Λαπηθιώτες, τα έβλεπαν σαν μικρές βαρκούλλες, που έφευγαν μακριά από τις ακτές, λες και τες κυνηγούσε ένα τεράστιο πολεμικό θωρηχτό.

Την βροντερή φωνή, του μάρπα Νικολιό, την πήρε ο αντίλαλος και την έφερε γύρω, σ' όλο το χωριό και την άκουσαν όλοι οι χωριανοί:

«Χωριανοί... Χωριανοί... Μακριά από άγνωστα αντικείμενα... Μακριά από τα καμένα κι ερειπωμένα σπίτια. Ο κίνδυνος είναι μεγάλος»

Ο κόσμος, τράβηξε προς την μεγά-

λη πλατεία της εκκλησίας.

Η εκκλησία άνοιξε και σαν ένα τεράστιο κύμα, οι γυναίκες, ώρμησαν μέσα σ' αυτή.

Άναψαν φώτα και κεριά στην εκκλησία. Μερικοί άντρες, ώρμησαν μέσα σ' αυτήν και άλλοι άρχισαν να φωνάζουν:

«Όχι φώτα... Όχι φώτα.. Γρήγορα σβήστε τα φώτα. Θα γίνουμε στόχος του εχθρού».

Τότε μπήκε στην πλατεία τρέχοντας το δεκαπεντάχρονο αγόρι. Η φωνή του ακούστηκε χαρούμενη:

«Νικήσαμε χωριανοί... Νικήσαμε χωριανοί.. Οι εθνοφρουροί μας ρίψανε όλα τ' αεροπλάνα του Αττίλα και κάψανε τα πλοια του».

Ο μπάρπα Νικολιός άρπαξε το νεαρό από τον γιακά, τον σήκωσε ένα πόδι πάνω από τη γη και τον ρώτησε:

«Ποιός σου τόπε μωρέ; Πού τ' ακουσεσες εσύ;»

Τρέμοντας από φόβο και κτυπώντας τα πόδια του στον αέρα, το αγόρι φώναξε:

«Το ράδιο... Το ράδιο, τόπε μπάρπα Νικολιό. Τ' άκουσα που το λέγανε οι χωριανοί, στην κάτω γειτονιά. Από εκεί έρχομαι τώρα».

Ο μπάρπα Νικολιός, σήκωσε το αγόρι και το κάθησε επάνω στους ώμους του. Μετά φώναξε δυνατά έτσι που να τον ακούσουν όλοι:

«Χωριανοί... Χωριανοί... Τ' ακούσα-

τε μωρέ. Τους φάγαμε τους Τουρκαλλάδες. Τα παιδιά μας... Οι λεβέντες μας μωρέ, τους βάλανε στην θέση τους».

Η βροντερή φωνή του βρακοφορέμενου γέροντα, ακούστηκε σαν κανονιά, ανάμεσα τους.

«Δίκιο έχει το παιδί χωριανοί. Εδώ κι' αρκετή ώρα, τ' αεροπλάνα, πάψανε να περνούν από πάνω μας. Τα κανόνια από την θάλασσα, σίγησαν και δεν μας κτυπούν πια. Τι άλλο θέλουμε για να πειστούμεν;»

Μείνανε όλοι άφωνοι και τέντωσαν τ' αυτιά τους.

Άκρα ησυχία επικρατούσε παντού. Ούτε μια ντουφεκιά, δεν ακουγότανε στην γύρω περιοχή.

Τα μάτια τους, πέταξαν σπίθες και η χαρά τους ξεχείλησε μέσα από την σιωπή και σκόρπισε στην γύρω περιοχή.

Την σιωπή, την έσπασε η φοβισμένη φωνή, της νεαρής γυναίκας.

«Λέτε νάν' αλήθεια χωριανοί, ή σταμάτησε προσωρινά ο πόλεμος, επειδή σκοτείνιασε και θα ξαναρχίσει όταν χαράξει η καινούργια μέρα»;

Μείνανε και πάλι άφωνοι και οι σκέψεις τους σκόρπισαν στην γύρω περιοχή και με τρόπο ξαναντίκρυσαν τα καμένα και τα χαλάσματα.

Βουβή και παγωμένη έμεινε και πάλι η πλατεία.

Δεν κράτησε όμως για πολύ αυτή η σιωπή. Η δυνατή γυναικεία φωνή, που ακούστηκε να έρχεται, από τον απένα-

ντι δρόμο, τους έκοψε τις σκέψεις.

«Χωριανοί... Χωριανοί... Βοήθεια... Βοήθεια Χωριανοί».

«Η Μαρίτσα είναι, από την πάνω γειτονιά, «φώναξε ένας ηλικιωμένος άντρας. «Τι είναι Μαρίτσα; Τι σου συμβαίνει;»

«Ο άντρας μου και ο γυιός μου ο Τάσος, είναι κάτω από τα χαλάσματα του σπιτιού μας».

Πήγε κοντά ο μπάρπα Νικολιός.

«Λέγε μωρή. Πως συνέβη το κακό; Είναι ακόμη ζωντανοί;»

«Ζωντανοί είναι μπάρπα Νικολιό. Φωνάζουν και ζητούνε βοήθεια. Εγώ έφυγα το πρωί από το σπίτι με τους πρώτους βομβαρδισμούς. Πήγα στη θειά μου την Κλειώ. Μαζί, πήγαμε μετά, σ'ένα καταφύγιο. Τώρα που γύρισα, βρήκα το σπίτι ερειπωμένο. Άκουσα ένα θόρυβο, σαν κάποιος να κτυπούσε από μέσα. Κόντεψα κι' άκουσα. Κάποιος προσπαθούσε ν' ανοίξει δρόμο από μέσα και να βγει από τα χαλάσματα. Φώναξα δυνατά το όνομα του άντρα μου. Η απάντηση ήρθε αμέσως. Μου είπε πως είναι καλά και αυτός και το παιδί. Ευτυχώς τίποτε δεν έπαθαν. Μου είπε να τρέξω να φέρω βοήθεια. Βοήθεια μπάρπα Νικολιό... Βοήθεια Χωριανοί».

Όταν τέλειωσε η Μαρίτσα την κουβέντα της, τον λόγο πήρε ο μπάρπα Νικολιός και βροντοφώναξε:

«Χωριανοί... Χωριανοί... Μ'ακούτε χωριανοί; Θέλω δέκα άντρες, που να μπορούν να δουλεύουν να έρθουν μαζί

μου.»

Τρέξαν οι άντρες και ξεχώρισαν στο μέρος που σκεκόταν ο μπάρπα Νικολιός.

Πολλοί ήτανε. Δεν τους χρειαζότανε όλους. Διάλεξε δέκα άντρες, τους πιο στεκάμενους και τους είπε.

«Πρέπει να βρούμεν φτυάρκα, τσάπες και άλλα εργαλεία»

«Θα τα βρήτε στο μαγαζί μου, «φώναξε ο Καμπούρης ηλικιωμένος άντρας. «Ορίστε, πάρτε τα κλειδιά. Θα βρείτε ότι σας χρειάζεται για τον σκοπό σας».

Πήρε τα κλειδιά ο μπάρπα Νικολιός και ευχαρίστησε τον χωριανό του, για το ενδιαφέρον και την καλοσύνη του.

«Ευχαριστούμεν Μηνά. Εσείς, να έρθετε μαζί μου. Οι υπόλοιποι, να φροντίσετε τα γυναικόπαιδα. Εμείς μπορεί ν'αργήσουμε να γυρίσουμε. Φροντίστε να πάνε τα γυναικόπαιδα σε σπίτι που είναι ασφαλισμένα. Δώστε τους τροφήν απ' όπου βρείτε. Οι γεροντότεροι ας πάνε κι' αυτοί να ησυχάσουν. Μερικοί ας μείνουν εδώ. Μπορεί και να τους χρειαστούμεν».

«Εντάξει μπάρπα Νικολιό», μίλησε ο Μηνάς. Μείνε ήσυχος. Θα φροντίσω εγώ για όλα».

«Εμπρός μωρέ, πάμεν εμείς», βροντοφώναξε και με δυο δρασκελιές, χάθηκε μέσα στο σκοτάδι, ακολουθούμενος από τους δέκα άντρες, που είχε ξεχωρίσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Η επόμενη μέρα, ξημέρωνε Κυριακή. Το σκοτάδι της νύχτας, δεν είχε φύγει για καλά και οι πρώτες κανονιές ήρθανε από τη θάλασσα, την ίδια ώρα που τα τούρκικα αεροπλάνα πετούσαν κατά δεκάδες, πάνω από τον καταγάλανο ουρανό της Κύπρου, ρίχνοντας αδιάκριτα, τις βόμβες και τις ρουκέττες, στις κατοικημένες περιοχές, σκορπώντας παντού τον θάνατο και τον όλεθρο.

Αγουροξυπνημένοι οι Λαπηθιώτες, ξεχύθηκαν έντρομοι στους δρόμους, κοιτάζοντας, πότε τον ουρανό και πότε την θάλασσα, προτού κρυφτούνε και πάλι στα πρόχειρα καταφύγια τους.

Εκείνο που αντίκρυζαν τα μάτια τους, ήταν κάτι το ανεξήγητο, κάτι που κανένας δεν ήθελε να πιστέψει. Τα Τουρκικά πλοία, με τα φοβερά κανόνια τους, στραμμένα προς τον Πενταδάκτυλο, κανονιοβολούσαν αδιάκριτα, τα χωριά που ήσαν κατά μήκος των ακτών.

Αναψαν και πάλι φωτιές, από τα Πάναγρα ίσια με την Κερύνεια. Οι φωτιές στον Πενταδάκτυλο, αναζωπυρώθηκαν και οι πύρινες γλώσσες, άγγιζαν την άκρη του ουρανού.

Η θάλασσα, γέμισε με μεγάλες βάρκες, που ανενόχλητα και χωρίς καμιά αντίσταση, βγαίνανε στην στεριά, κουβαλώντας στρατιώτες, τανκς, αυτοκίνητα και άλλο στρατιωτικό υλικό.

Τ' αεροπλάνα κι αυτά ανενόχλητα αλώνιζαν την απροστάτευτη γη μας.

Πετούσαν τόσο χαμηλά, που αν άπλωθες το χέρι σου νόμιζες πως μπο-

ρούσε να τ' αγγίξεις.

Πηγαινοερχόντουσαν με βιασύνη, σαν τες μέλισσες που ρουφούνε την γύρη από τα άνθη και τρέχουνε να την φυλάξουν στην κυψέλη τους.

Μερικά, έκαναν γύρο πάνω από τα χωριά της Κερύνειας, αφήναν τις καταστρεπτικές βόμβες να πέφτουν και μετά γυρνούσαν και χανόντουσαν στο Βορρά, προς τα εκεί απ' όπου είχαν έρθει.

Αλλά, τα πιο πολλά, πετούσαν χαμηλά, πάνω από τον Πενταδάκτυλο και χανόντουσαν στο εσωτερικό, για να επανέρθουν και πάλι με μεγαλύτερη ταχύτητα και να χαθούν κι αυτά στον Βορρά, πίσω από τα βουνά της Καραμαμιάς.

Κατά τις πέντε η ώρα, το απόγευμα, τ' αεροπλάνα αραίωσαν τις πτήσεις τους και οι βομβαρδισμοί πήγαν να κοπάσουν.

Ξεθάρρεψαν οι Λαπηθιώτες και οι πιο τολμηροί βγήκαν από τα καταφύγια τους, άλλοι για να πάρουν τρόφιμα και νερό και άλλοι για να ξεμουδιάσουν και να χαζέψουν.

Σε λίγο, η πλατεία γύρω από την εκκλησία, γέμισε από άντρες και λίγες γυναίκες.

Η κουβέντα πήγαινε κι έρχότανε. Ο καθένας έλεγε το δικό του.

Ένα αμούστακο νεαρό αγόρι, κρατώντας στο ένα του χέρι, ένα μεγάλο πήλινο δοχείο γιεμάτο κρύο νερό και στο άλλο ένα τενεκεδένιο ποτήρι, περπα-

τούσε στην πλατεία και ξεδιψούσε τα στεγνά λαρύγγια, που τόσο αναζητούσαν μια σταγόνα κρύου νερού.

Το παιδί, με την χιουμορίστικη φωνή του, φώναζε σ' όλους σαν νάθελε να τους διασκεδάσει.

«Άλλος κύριος.... Άλλος κύριος.... Κρύο νερό κύριοι, κατ' ευθείαν από την βρύση. Κρύο νερό κύριοι, δωρεάν σε όλους. Άλλος κύριος... Απού ήπιεν, ήπιεν κύριοι».

Την κρυστάλλινη φωνή του αγοριού, την διάκοψε η βραχνή κουρασμένη φωνή, του μεσήλικα άντρα, που ερχόταν καβαλά στο ποδήλατο του, από το δρόμο του Καραβά.

Η βραχνή παγερή φωνή, τους άφηκε όλους άφωνους και με κομμένη την ανάσα.

«Οι Τούρκοι... Έρχονται οι Τούρκοι.»

Κατέβηκε από το ποδήλατο του ο ξενοχωρίτης και αφού πήρε βαθειά ανάσα, για να ξαποστάσει, σενέχισε.

«Οι Τούρκοι, βγήκαν στη στεριά. Εκεί κάτω στο τρία μίλι. Βγάζουνε συνέχεια στρατό και πολεμικό υλικό. Μέχρι τώρα, βγάλανε πάνω από τριάντα τανκς. Οι Κερυνιώτες και οι Καραβιώτες, φύγανε όλοι από τα σπίτια τους. Πήρανε τα βουνά κι' άλλοι τους δρόμους που οδηγούν στη Λευκωσία και την Αμμόχωστο. Κανένας δεν εμποδίζει τους Τούρκους. Βγαίνουν ανενόχλητοι στην στεριά, χωρίς να συναντούν καμιά αντίσταση. Τους βλέπεις και νομίζεις πως είναι δικοί μας ψαράδες, που γυρίζουν από το ψά-

ρεμα».

Όλοι τότε πίστεψαν, αυτό που πριν λίγη ώρα, ούτε και να το σκεφτούν δεν ήθελαν.

«Πόλεμος»

«Γίνεται εισβολή», φώναξε κάποιος.

«Πόλεμος.. Γίνεται πόλεμος, μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου», φώναξε ένας δεύτερος.

«Και ποιός ξέρει; Μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας», φώναξε ένας τρίτος.

«Παναγιά μου,» τραύλισε φοβισμένη μια γριούλλα. «Σώσε Παναγιά μου την Κύπρο κι' εγώ θάρτω στην Μονή σου γονατιστή, για να σε προσκυνήσω».

«Πούναι μωρέ οι λεβέντες μας, τα παιδιά μας», φώναξε με παράπονο ο υπάρπα Νικολιός. «Πούναι μωρέ ο στρατός μας, τα κανόνια μας, τα δικά μας τα όπλα. Πούναι τα τιμεντένια φρούρια, που ξοδέψαμε εκατομμύρια λίρες να τα φτιάξουμεν, εκεί κάτω που πατά το κύμα κι' εκεί πάνω ψηλά, στες κορυφογραμμές του Πενταδάκτυλου;

Γιατί σίγησαν όλα μωρέ; Πέσ' τε μου. Τι γίνεται μωρέ, με ολ' αυτά; Γιατί, αφήσανε τον Τουρκαλλά να πατήσει, τούτα τ' Άγια χώματα; Γιατί; δεν τους βάρανε μωρέ; Γιατί; δεν τους ρίχνουνε στη θάλασσα;»

«Ποιός ξέρει,» μίλησε κάποιος. «Οι στρατηγοί μας. Οι καλαμαράδες, θάχουν το σχέδιο τους. Δεν είναι δυνατό, ν' αφήσουν τους Τούρκους να πάρουν

το νησί. Θα τους αφήσουν, να βγουν στη στεριά και μετά να τους πετσοκόψουν σαν σκυλιά. Δεν γίνεται αλλιώς».

Μερικοί, πίστεψαν αυτά που άκουσαν από τον χωριανό τους κι' άρχισαν τις ονειροπολήσεις.

Είδαν τη μεγάλη σφαγή, των Τούρκων Εισβολέων. Ποτάμι το γαίμα να τρέχει και να χύνεται στη θάλασσα. Το νερό να κοκκινίζει.

Χιλιάδες τα άψυχα κουφάρια των Τούρκων στρατιωτών, να στοιβάζονται στο βουνό στηνάκρη της θάλασσας και το μανιασμένο κύμα, γεμάτο θυμό, γιατί οι ξένοι τάραξαν την γαλήνη του, να τ' αρπάσσει με λύσσα και να τα παίρνει στα βαθειά και να τα ποντίζει στον βυθό.

Είδαν, τα τανκς και τα τούρκικα πλοία να τα αρπάσσουν οι δικοί μας στρατιώτες και να υψώνουν πάνω τους την ελληνική σημαία.

Η βροντερή φωνή του μπάρπα Νικολιό, τους ξύπνησε και πάλι.

«Δυστυχώς, δεν ειν' αυτά π' ακούσατε χωριανοί. Χανόμαστε. Είναι πολύ πιο δύσκολο να βουλιάξεις τα καράβια του εχθρού και να τον εξοντώσεις ενώ ακόμα είναι στη θάλασσα, παρά να τον αφήσεις, να βγει στη στεριά και να τον πολεμήσεις. Ο τούρκικος στρατός, είναι καλά εκπαιδευμένος και με σύγχρονο οπλισμό. Δεν είναι δυνατό, να αφήσουν τον εχθρό, να πατήσει το πόδι του στη στεριά και μετά να τον πολεμήσουν. Κάτι άλλο μαγειρεύεται. Κάτι άλλο, που θα το μάθουμεν, ίσως αργότερα.»

Εκείνη τη στιγμή, έκανε την εμφά-

νισή του ένα τούρκικο αεροπλάνο.

Πετούσε πολύ χαμηλά και με αργή κίνηση. Ήρχετο στο χωριό από το μέρος της θάλασσας.

Τα κροταλίσματα των πολυβόλων του, σκορπούσαν φωτιά και καυτό μολύβι παντού.

«Γρήγορα, στα καταφύγια. Έρχεται κατά πάνω μας», φώναξε δυνατά κάποιος.

Τρέξανε όλοι και σε δέκα δευτερόλεπτα, η πλατεία έμεινε άδεια.

Ήταν καιρός, γιατί την ίδια στιγμή, το καυτό μολύβι, άρχισε να πέφτει σαν χαλάζι από τον ουρανό, στη μεγάλη πλατεία.

Κανένας, δεν βγήκε από το καταφύγιο του, μέχρι που βράδευσε.

Όταν, το σκοτάδι έπεσε για καλά και για άλλη μια φορά, τ' αεροπλάνο πάψανε να πηγαινοέρχονται και τα κανόνια σίγησαν, τότε η γειτονιά, βγήκε από τα καταφύγια και συγκεντρώθηκε και πάλι στη μεγάλη πλατεία.

Τα πράγματα, φαινότουσαν να είναι πολύ σοβαρά. Τα γυναικόπαιδα ήσαν φοβισμένα και ταλαιπωρημένα. Δεν άντεχαν άλλη μια μέρα ίδιες ταλαιπωρίες.

Οι άντρες, συγκεντρώθηκαν σε μια άκρη, μακριά από τες γυναίκες και τα είπανε μεταξύ τους.

«Είμαστε στο στόμα του λύκου», είπε κάποιος. Αύριο, μπορεί όλα τα πυροβόλα των πλοίων, να στραφούν ενα-

ντίον μας και να μας κάνουν στάχτη. Αφού, μπόρεσαν οι Τούρκοι στρατιώτες και βγήκαν στη στεριά, μπορεί και να μας επιτεθούν. Κανένα δεν έχουμε να μας προστατέψει, γι' αυτό, πρέπει να φύγουμε από το χωριό. Να τραβήξουμε προς τη Μύρτου, ή την Μόρφου.

Εκεί, ίσως δεν υπάρχει ετούτο το κακό.»

Συμφώνησαν όλοι, πως έπρεπε, εκείνη τη νύχτα, να εγκαταλείψουν το χωριό.

«Ναί... Θα φύγουμε,» είπε ο μάρπα Νικολιός. Προτού όμως εγκαταλείψουμε το χωριό, πρέπει να δούμε, τι γίνεται και με τους υπόλοιπους χωριανούς. Πέσανε βόμβες, και οβίδες. Μπορεί, να υπάρχουν χωριανοί που χρειάζονται την βοήθεια μας. Μερικοί από εμάς, θα μείνουμε κοντά στα γυναικόπαιδα. Θα φροντίσουμε, να πάρουμεν από τα σπίτια μας, ότι πρόχειρο μπορούμε, που θα μας χρησιμεύσει για τις επόμενες δυο, τρεις μέρες, στα ξένα χωριά που θα πάμε. Άλλοι, θα χωριστούμε σε ομάδες και θα πάμε σ' όλες τες γειτονιές της Λαπήθου και να κτυπήσουμε όλες τις πόρτες. Ο κίνδυνος είναι μεγάλος. Πολύ μεγάλος. Όλοι οι χωριανοί πρέπει να εγκαταλείψουμε το χωριό απόψε».

Συμφώνησαν όλοι και σε δέκα λεπτά της ώρας, ομάδα, ομάδα, γλυστρούσε και χυνότανε στο σκοτάδι της νύκτας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Η ώρα ήταν μιά μετά τα μεσάνυχτα.

Όλοι οι κάτοικοι της Λαπήθου, εκείνοι που είχαν μείνει στο χωριό και δεν έφυγαν την προηγούμενη νύχτα, ήσαν έτοιμοι για αναχώρηση.

Η πίστη, ότι θα γυρνούσαν πίσω στο χωριό, πολύ γρήγορα, ήταν μεγάλη, γι' αυτό πολύ λίγα πράματα φρόντισαν να πάρουν μαζί τους.

Βάλανε τροφή και νερό στα κατοικίδια ζώα τους και μερικοί, βρήκαν την ευκαιρία, να ποτίσουν τα λουλουδία και τα δέντρα που είχαν στην αυλή τους.

Κλειδωσαν τα σπίτια κι' αφού βάλανε τα κλειδιά στην τσέπη, τραβήξανε προς την πλατεία, εκεί που τους περίμεναν τα γυναικόπαιδα.

«Μπόρα είναι και σύντομα θα περάσει κι' αυτή, όπως πέρασαν και τόσες άλλες,» έλεγαν μερικοί, φιλοσοφώντας την κατάσταση που επικρατούσε.

«Δεν βαριέσαι. Τι να πάρει κανείς μαζί του», έλεγε ένας γηραιός άντρας. «Δυό, τρεις μέρες το πολύ και θα γυρίσουμε και πάλι πίσω στο χωριό. Είδανε εμένα τα μάτια μου». Ο μάρπα Νικολιός φρόντισε να μαζευτούν όλα τα οχήματα, που βρίσκονταν εκείνη την ώρα στο χωριό από αυτοκίνητα, μεγάλα και μικρά, τράκτορες, μοτόρες, μέχρι και ποδήλατα.

Όλοι, έπρεπε να φύγουν από το χωριό κι' αυτοί που είχαν όχημα κι' αυτοί που δεν είχαν.

Ο μάρπα Νικολιός, είχε αναλάβει όλην εκείνη την ευθύνη και είχε ετοιμάσει τα σχέδια στην εντέλεια.

Όταν, όλα πια ήσαν έτοιμα, φώναξε τους οδηγούς των οχημάτων για να τους δώσει τις τελευταίες οδηγίες.

«Κύριοι», είπε. «Το δρομολόγιο μας, είναι Λάπηθος, Πάναγρα, Μύρτου. Απ' εκεί θα τραβήξουμε προς το Καπούτι και Μόρφου. Από κάθε χωριό που θα περνούμε, θα κάνουμε μια μικρή έρευνα, για να βεβαιωνόμαστε κατά πόσον υπάρχουν άνθρωποι εκεί που να χρειάζονταν την βοήθειά μας. Κάπου, εκεί στο Καπούτι, θα κάνουμε σταθμό για να τα ξαναπούμεν. Στο δρόμο, για κανένα λόγο, θα πρέπει ν' ανάψουμε φώτα, γιατί θα γίνουμε στόχος, είτε από τη θάλασσα, είτε από τον ουρανό, από αεροπλάνα που τυχόν θα κάνουν νυχτερινές αεροπορικές επιδρομές. Είμαι βέβαιος, πως όλοι σας, αποσυνδέσατε τα καλώδια των οχημάτων σας, που σχετίζονται με τα φρένα, όπως εξηγήσαμεν και προηγουμένως. Τώρα, δεν παραμένει τίποτε άλλο, παρά να ευχηθούμε καλή τύχη σε όλους μας και να ξεκινήσουμε. Μπροστά, θα πηγαίνω εγώ με τον Γιαννακό. Την ταχύτητα θα την ρυθμίσουμε εμείς. Κάθε όχημα, ν' αφήνει λογικήν απόσταση, από το μπροστινό όχημα, για ν' αποφύγουμεν τα δυστυχήματα. Η νύχτα είναι καθαρή και το φως που ρίχνουν τ' αστέρια αρκετόν για να μας φωτίζει το δρόμο μας. Εμπρός λοιπό ξεκινούμε και ο Θεός μαζί μας. Καλή τύχη σε όλους μας.»

Καλή τύχη.

Καλή τύχη.

Ευχήθησαν όλοι οι οδηγοί, ο ένας στον άλλο.

Εκείνη τη στιγμή, δυο σκιές, φάνηκαν να κατεβαίνουν, από το όχημα του Γιαννακού και να έρχονται προς το μέρος τους.

Τα γεροντικά τους βήματα, τους έφεραν προς το μέρος που στέκονταν ακόμα οι οδηγοί.

« Γέρο Ττουουλή... Κυρά Σοφία... Έτοιμοι είμαστε. Ξεκινούμε», φώναξε χαμηλόφωνα ο Γιαννακός.

«Να πάτε στο καλό παιδιά μου και στην ευχή του Υψίστου και της Μεγαλόχαρης. Εγώ κι' η Σοφία μου, δεν φεύγουμε. Θα μείνουμε στο σπίτι μας.

«Μα είναι επικίνδυνο γέρο Ττουουλή», είπε ένας δεύτερος οδηγός.

«Το ξέρουμε. Αποφασίσαμεν όμως να μείνουμε. Αν είναι γραφτό μας, να σκοτωθούμε από τις τούρκικες βόμβες, ας γίνει το θέλημα του Κυρίου. Να πάτε στο καλό. Εμείς θα μείνουμε. Κάποιοι πρέπει να μείνουν, να φροντίζουν τους κήπους και τα ζωντανά μας. Εμείς έχουμε πολλή δουλειά να κάνουμε εδώ στο χωριό, μέχρι να γυρίσετε πίσω εσείς. Να πάτε στο καλό... Να πάτε στο καλό και καλή επιστροφή».

Πήρε από το χέρι τη Σοφία και με την δύναμη που τους επέτρεπαν τα γεροντικά τους πόδια, κατηφόρισαν και χάθηκαν στην γωνιά του δρόμου.

«Καλή τύχη γέρο Ττουουλή, φώναξε ο μπάρπα Νικολιός.

«Καλή τύχη», φώναξαν όλοι οι οδηγοί με μια φωνή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Η μεγάλη πομπή ξεκίνησε. Προχωρούσε αργά και σταθερά.

Λίγο πριν από τα Πάναγρα, στην παραλία, διάκριναν στο λιγοστό φως, μερικά στρατιωτικά οχήματα, αναπογυρισμένα και μισοκαμένα. Από ένα, δυο αναπηδούσαν ακόμη πύρινες φλόγες.

Λιγοστά τα σπίτια στα Πάναγρα. Οι κάτοικοι όμως απουσίαζαν όλοι.

Το χωριό, έμοιαζε σαν μια έρημη στάνη, με τα λιγοστά πρόβατα, που έμειναν εγκαταλειμμένα από το τσοπάνο τους.

Τα οχήματα προχώρησαν. Πήραν τον ανήφορο. Τα οχήματα, χρησιμοποιώντας πρώτη και δεύτερη ταχύτητα, μούγκριζαν σαν θυμωμένα θηρία.

Μετά από αρκετή ώρα, μπροστά τους, φάνηκε το κεφαλοχώρι της Μύρτου.

Ο Γιαννακός, ωδήγησε την πομπή, προς την Μονή του Αγίου Παντελεήμονα.

Κατέβηκε από το αυτοκίνητο ο μπάρπα Νικολιός με άλλους δυο, τρεις άντρες.

Οι άντρες, κτύπησαν αρκετές φορές, την μεγάλη εξώπορτα, που ωδηγούσε στην αυλή της Μονής.

Καμμιά απάντηση όμως, από μέρους των καλογήρων, που έμεναν εκεί μέσα

Οι τρεις άντρες, μοτοσυκλετιστές,

που έστειλε ο μπάρπα Νικολιός, για να κάνουν ανίχνευση στο χωριό, γύρισαν.

«Ούτε ψυχή δεν υπάρχει στο χωριό», είπε ο αρχηγός της αποστολής.

«Ετοιμαστείτε. Φεύγουμε», φώναξε ο μπάρπα Νικολιός. «Πορεία προς τη Μόρφου. Στη Λευκωσία, φαίνεται πως γίνεται μεγάλο κακό. Κοιτάξετε τες πύρινες φλόγες, που ξεπηδούν από τον κάμπο».

Οι πύρινες φλόγες, σπάθιζαν το σκοτάδι. Σμίγανε ψηλά στον ουρανό και σαν τους μετεωρίτες, πέφτανε, άλλες προς το Βορρά και άλλες προς το Νότο.

Οι εκκωφαντικές εκρήξεις, που σε μερικές περιπτώσεις, συνωδεύονταν από ένα ανατριχιαστικό σφύριγμα, έφταναν από μακριά στ' αυτιά τους.

«Εκεί, κάτω στη Λευκωσία, γίνεται πραγματικός πόλεμος, » ψιθύρισε ο Γιαννακός, μπαίνοντας στο αυτοκίνητο του.

Στο Καπούτι, φτάσανε γύρω στις τέσσερις το πρωί. Παντού ερημιά και τα σπίτια θεοσκότεινα.

Ο Γιαννακός, ωδήγησε την πομπή στη μεγάλη πλατεία, εκεί όπου ήταν και τα καφενεία του χωριού.

Χωρίς να σβήσει τη μηχανή του αυτοκινήτου του, πετάχτηκε κάτω από αυτή και τράβηξε ολόισια προς το μεγάλο καφενείο, που κι' αυτό ήταν θεοσκότεινο.

Μερικά μέτρα πριν την είσοδο, κοντοστάθηκε και μурμουρίσε δυνατά,

έτσι που να τον ακούσουν αυτοί, που ήσαν μέσα στο αυτοκίνητο του.

«Παράξενο. Το καφενείο είναι ανοιχτό. Ψυχή όμως δεν υπάρχει σ' αυτό. Λέτε να φύγανε άρον, άρον κι' αυτοί από το χωριό;

Προχώρησε μερικά βήματα μπροστά. Ανέβηκε τα δυο τρία σκαλοπάτια με προσοχή, και πριν μπει στο καφενείο, φώναξε με χαμηλή φωνή:

«Κυριάκο... Κυριάκο ακο... είσαι μέσα μωρέ; Εγώ είμαι ο Γιαννακός από τη Λαπήθο Κυριάκο».

Η χαρούμενη φωνή, ήρθε από πίσω του, από το μέρος που το χαμηλό τοιχάρι, χώριζε την αυλή και το καφενείο από το διπλανό σπίτι.

«Γιαννακό... Εσ' είσαι αδερφέ μου. Μας κόπηκε η χολή. Σας περάσαμε για Τούρκους στρατιώτες».

«Εγώ είμαι Κυριάκο. Εγώ και η καρδιά της Λαπήθου», απάντησεν ο Γιαννακός, την ώρα που ο μεσόκοπος άντρας, εμφανιζότανε μπροστά του, μ' ένα δίκαιο κυνηγετικό όπλο στο χέρι.

«Δικοί μας είναι όλοι αυτοί Γιαννακό;» Ρώτησε ο Κυριάκος.

«Ναι. Όλοι Λαπηθιώτες. Φύγαμε από το χωριό, για ασφάλεια. Δυο, τρεις μέρες, μέχρι να κοπάσει το κακό.»

«Κατεβείτε να ξεκουραστείτε. Μέχρι να ξημερώσει και βλέπουμε. Χτες και προχτες, πέρασαν πολλά αυτοκίνητα από το χωριό μας. Οι πιο πολλοί ήσαν Κερυνιώτες κι' από τα γύρω χωριά. Εκ-

κενώθηκε κι' η Μύρτου και τα άλλα χωριά. Τραβούν όλοι προς τα ορεινά και στα χωριά της Σολιάς. Εδώ εμείς μείναμε. Η κατάσταση, δεν είναι κι' άσχημη. Οι πιο πολλοί, πιέζουν όμως. Θέλουν να φύγουμε. Φοβούνται μην μας πιάσουν οι Τούρκοι στον ύπνο.»

Ο Κυριάκος άφησε τον Γιαννακό εκεί που στεκότανε. Έκανε μερικά βήματα προς το τοιχάρι και φώναξε δυνατά.

«Εντάξει παιδιά. Δικοί μας είναι. Γυρίστε πίσω.»

Γύρισε αμέσως πίσω στον Γιαννακό και του είπε.

«Ακούσαμε τα καμιόνια να έρχονται και φοβηθήκαμε. Νομίσαμε πως έρχονται Τούρκοι στρατιώτες, γι' αυτό σκορπίσαμε εδώ κι εκεί. Φώναξε τους χωριανούς σου να κατεβούν. Εγώ, θα βάλω νερό στο μεγάλο καζάνι και να ψησω καφέδες και τσάι. Θα σας κάνει καλό.»

Γέμισε το καφενείο, από τους ντόπιους άντρες και από τους Λαπηθιώτες, άντρες ηλικιωμένους, γυναίκες, και παιδιά.

Ο ηλικιωμένος άντρας, με το καπέλλο στο κεφάλι, που μπήκε κάπως αργοπορημένα στο καφενείο, σαν έμαθε ότι οι ξένοι ήσαν Λαπηθιώτες, ρώτησε με απορία.

«Από πότε φύγατε από την Λαπήθο;»

«Γύρω στα μεσάνυχτα», του απάντησε μια νεαρή γυναίκα.

«Οι Τούρκοι; Σας άφησαν οι Τούρκοι να φύγετε;» Ρώτησε και πάλι ο άντρας.

«Οι Τούρκοι; Ποιοι Τούρκοι; Ούτε που είδαμε Τούρκο μπροστά μας,» απάντησε και πάλι η νεαρή γυναίκα.

«Μα πως γίνεται; » Ρώτησε και πάλι ο άντρας. Οι Τούρκοι μπήκανε στην Κερύνεια, στον Καραβά, στην Λάπηθο και σ' όλα τα γύρω χωριά. Το λέει συνέχεια ο ραδιοσταθμός του Λονδίνου. Τ' ακουσα με τα ίδια μου τ' αυτιά. Το είπε, αρκετές φορές, το Β.Β.С. έζησα στην Αγγλία και ξέρω καλά τα Εγγλέζικα. Τ' ακούσανε κι' άλλοι χωριανοί.»

Τ' άκουσα κι' εγώ», είπε ένας άλλος χοντρός μεσόκοπος άντρας.

«Μα τι λέτε εκεί μωρέ;» βροντοφώναξε ο μπάρπα Νικολιός. «Τα παλληκάρια μας, θα τους πνίξουνε όλους στην θάλασσα, πριν πατήσουνε πόδι στη στεριά».

«Καλά, εσείς γιατί φύγατε, από τη Λάπηθο, εφόσον οι Τούρκοι δεν βγήκαν ακόμη στη στεριά; Ρώτησε και πάλι, ο άντρας με το καπέλλο.

«Φύγαμε,» απάντησε ο μπάρπα Νικολιός. Έπρεπε να φύγουμε. Για να γλυτώσουμε από τες πόμπες και τες φωθκίες. Μας κτυπούνε συνέχεια και με τ' αεροπλάνα και από τα πλοία. Κάηκε ο Πενταδάκτυλος. Κάηκαν τα δάση και τα περιβόλια μας. Δεν είναι αυτός ο πόλεμος, σαν εκείνο του εξήντα τρία. Είναι πραγματική κόλαση. Τι γίνεται μ' εσάς εδώ; Ήρθαν αεροπλάνα; Ρίξανε βόμβες;»

«Για πόλεμο, ακούμε μόνο από το ράδιο», απάντησε ο άντρας με το καπέλλο. «Μερικά αεροπλάνα περάσανε σήμερα, από τα μέρη μας και τραβήξανε προς τα Δυτικά. Ακούσαμε κάποιες εκρήξεις. Μερικοί, είπανε πως είναι βόμβες, που ρίξανε τ' αεροπλάνα στους στρατιώτες μας, που περικυκλώσανε την Λεύκα. Τίποτε το πολύ σοβαρό, μέχρι τώρα.»

«Ο τόπος μας έγινε κόλαση», είπε ο Γιαννακός. «Φύγαμε, προσωρινά, από τα χωριά μας, για να γλυτώσουμε από το κακό. Πόσο θα πάει, κανένας δεν ξέρει. Τρεις, πέντε μέρες. Δυο εβδομάδες. Κάποτε, θα τελειώσει και τούτο το κακό, όπως και τόσα άλλα και θα γυρίσουμε στα σπίτια μας. Το δίκαιο είναι με τα μέρη μας.»

«Καλώς μας ήρθετε στο Καπούτι». βροντοφώναξε ο Κυριάκος ο Καφετζής. «Θα μείνετε στο χωριό μαζί μας στο χωριό μαζί μας και θα έχετε τη φιλοξενία μας, για όσο καιρό χρειαστεί. Το χωριό μας, φουμίζεται για την φιλοξενία του. Μέχρι να ξημερώσει, θα μείνετε όλοι εδώ στο καφενείο μου. Σας φιλοξενώ εγώ, ο Κυριάκος. Ότι θέλετε, να το ζητήσετε και θα το έχετε. Όταν ξημερώσει, τότε θα δούμε πως θα βολευτείτε.»

«Σας ευχαριστούμε όλους Κυριάκο», είπε ο Γιαννακός. Εγώ σας ξέρω πολύ καλά και με ξέρετε κι' εσείς. Κάθε μέρα, περνώ απ' το χωριό σας και πίνω τον καφέ μου στο καφενείο σου. Κάθε πρωί, πριν μπω στου Μόρφου, εδώ σταθμεύω με το λεωφορείο μου και οι πελάτες μου κι' εγώ πίνουμε τον καφέ μας, εδώ στο καφενείο σου. Σας ευχαριστού-

με και πάλι. Θα μείνουμε όσο καιρό χρειαστεί. Θα προσπαθήσουμε, να μην σας γίνουμε βάρος».

Μερικά από τα γυναικόπαιδα και μερικοί ηλικιωμένοι άντρες, κλείσανε τα μάτια και τους πήρε ο ύπνος εκεί που εκαθόντουσαν.

Μέσα στην ησυχία, έφτασαν στ' αυτιά τους, εκρήξεις οβιδών, που ήρχοντο από μακριά.

Κανένας δεν μπορούσε να υπολογίσει, από που ήρχοντο. Μερικοί, έλεγαν ότι ήρχοντο από την Λευκωσία. Άλλοι υποστήριζαν, ότι ήρχοντο από την περιοχή της Λεύκας.

Το γεγονός, έδωσε την αφορμή, τόσο στους ντόπιους, όσον και στους ξένους, να ανοίξουν κουβέντα, για τον πόλεμο.

Ομάδες, ομάδες, όπως ήσαν χωρισμένοι, σιγοκουβέντιαζαν, σεβόμενοι, τον ύπνο, αυτών που κοιμόντουσαν στο πλάϊ τους.

Λέγανε, για τα παιδιά τους, που φύγανε για τον πόλεμο κι' αναρωτιόντουσαν, που να βρίσκονται άραγε; Ζουν και πολεμούν τον Τούρκο, που απροκάλυπτα έκανε εισβολή στο νησί μας, ή πέθαναν, κτυπημένα στο στήθος από τα βόλια του εχθρού; Μεγάλη η αγωνία, για όσους είχαν δικούς που φυγαν για τον πόλεμο.

Λέγανε για τον ίδιο τον πόλεμο και για την εισβολή, που τόλμησε να κάμει η Τουρκία στην Κύπρο μας.

Ποιός ήταν ο σκοπός της Τουρ-

κίας; Να κυριεύσει ολόκληρο το νησί, ή να πάρει μέρος και να κάνει διχοτόμηση; Ταξίμ, όπως ονειρευόντουσαν τόσα χρόνια οι Τουρκοκύπριοι.

Μερικοί λέγανε, πως η Τουρκία από μόνη της, ήταν αδύνατο να πήρε μια τόσο μεγάλη απόφαση, χωρίς να έχει την έγκριση της Αμερικής, της Αγγλίας και της Ρωσίας.

Η Ελλάδα και η Αγγλία, οι εγγυήτριες δυνάμεις, αυτές που υπογράψανε μαζί, εκείνο το φιάσκο, τη συμφωνία της Ζυρίχης, που είναι;

Καλά η Αγγλία. Αυτοί, μας έχουν στο στομάχι, από τότε, από τον καιρό της Ε.Ο.Κ.Α. Η Ελλάδα όμως;

Γιατί κοιμάται; Γιατί δεν ξυπνά και να δει τον κίνδυνο που την περιτριγυρίζει; Αυτοί που κυβερνούν, δεν το καταλαβαίνουν, πως, γιορτή δική μας, παραμονή δική τους;

Εάν, η Τουρκία πετύχει το στόχο της εδώ στην Κύπρο, τότε, θα ανοίξει τα πλοκάμια της και θα κλείσει μέσα σ' αυτά, τα Ελληνικά νησιά που είναι δίπλα της και μετά, ποιός την συγκρατεί; Όλοι οι μεγάλοι και ισχυροί της γης, είναι πλάϊ της και την βοηθούν στα παράνομα έργα της.

Πολλά τα ερωτήματα. Πολλά τα ανεξήγητα. Ένα μόνο ήταν βέβαιο. Η Τουρκία, με όλες της τες δυνάμεις, έκανε εισβολή στην ανυπεράσπιστη Κύπρο.

Καμμία χώρα, φίλη ή δική, στάθηκε στο διάβα της, για να την σταματήσει.

Καμιά χώρα, καταδίκασε, έστω και με λόγια, την βάρβαρη πράξη της.

«Και οι φίλοι μας οι Ρώσοι;» Ρώτησε κάποιος. «Γιατί δεν τους στέλλουν τηλεσίγραφο; Γιατί τους αφήνουν να μας σκοτώνουν; Γιατί δεν τους γυρίζουν πίσω;»

«Μήπως, τους φωνάξαμε;» Απάντησε ο φαλακρός κοκκιναράς Καπουτιώτης. «Όχι βέβαια. Αφού δεν τους φωνάξαμε, γιατί να έρθουν; Γιατί ν' ανακατευτούν με τα κάρβουνα; Για να καούν; Πέσ' μου γιατί;»

«Να κάνουν, αυτό που έκαναν το εξηνταέξη», ξαναείπε ο ίδιος τύπος. «Τότε όμως είχαμε κυβέρνηση. Είχαμε τον Μακάριο. Τώρα όμως; Ποιά κυβέρνηση έχουμε;

Γέλασε κοροϊδευτικά, ο Κοκκιναράς Καπουτιώτης και συνέχισε.

«Βέβαια. Τώρα, μας κυβερνά η στρατιωτική Ελληνική Χούντα. Οι δολοφόνοι που σκότωσαν τα παιδιά μας, χωρίς λόγο και θέλησαν να σκοτώσουν και τον ηγέτη μας Μακάριο. Πέσ' μου, γιατί να έρτουν οι Ρώσοι;»

Ο μπάρμπα Νικολιός, που καθόταν εκεί στο πλάι και άκουε την πιο πάνω συζήτηση, δεν κρατήθηκε άλλο. Σηκώθηκε. Κτύπησε το χέρι του στο τραπέζι, που βρισκόταν μπροστά του και φώναξε δυνατά.

«Άστε τα μωρέ αυτά. Δεν είναι ώρα να πιαστείτε με τα πολιτικά. Το νησί μας καίεται κι' εμείς να καυγαδίζουμε; Δεν κάνει. Δεν είναι σωστό.»

Ο Γιαννακός, που τόση ώρα κρυφοκουβέντιαζε με τον Κυριάκο, τον καφετζή, καθισμένοι πίσω από τον ξύλινο πάγκο, σηκώθηκε κι αυτός, ύψωσε την φωνή του και είπε.

«Αδέρφια, ο μπάρμπα Νικολιός έχει δίκιο. Δεν πρέπει να μαλλώνουμε για τα πολιτικά. Ένα είναι βέβαιο. Οι Τούρκοι, τόλμησαν και έκαναν εισβολή εναντίον της Κύπρου. Είναι φανερόν, πως πίσω τους είναι οι Αγγλοαμερικάνοι και πιστεύω πως έχουν τη συγκατάθεση της Ελληνικής Χούντας και της Ρωσίας. Είναι δειλοί και εάν δεν εξασφάλιζαν την εγκριση των πιο πάνω κυβερνήσεων, δεν θα τολμούσαν, ούτε ένα στρατιώτη, να στείλουν στην Κύπρο. Τα παλληκάρια μας είναι άξια. Θα νικήσουν τον εχθρό και θα τον ρίξουν στη θάλασσα. Να είμαστε βέβαιοι γι' αυτό. Τώρα, κλείστε τα μάθκια σας να κοιμηθείτε λίγο και να ξεκουραστείτε. Η μέρα σαν ξημερώσει θα είναι δύσκολη, πολύ δύσκολη για όλους μας.»

Χάραξε για καλά το φως της ημέρας, όταν ακούστηκε το μουγκρητό βαριών οχημάτων, που έρχονταν από τον δρόμο που οδηγούσε στου Μόρφου.

Από τον θόρυβο, ξυπνήσανε όλοι όσοι κοιμόντουσαν στο καφενείο.

Με τον φόβο ζωγραφισμένο στο πρόσωπο, βγήκανε όλοι στην αυλή. Στήσανε αυτί κι' αφήκανε το βλέμμα να πλανηθεί στον απέραντο κάμπο, που χώριζε το Καπούτι από του Μόρφου.

Κάποιος, βγήκε στην τaráτσα του καφενείου και άρχισε να φωνάζει χαρού-

μενα.

«Δικά μας είναι. Θωρακισμένα οχήματα και στρατιωτικά καμιόνια γεμάτα στρατό.»

Σε λίγο, τα στρατιωτικά οχήματα, περνούσαν από μπροστά τους με μεγάλη ταχύτητα, με κατεύθυνση τη Μύρτου.

Τα μεγάλα κανόνια, που σέρνουνε πίσω τους, χοροπηδούσαν σαν κατσίκια στον ανώμαλο στενό δρόμο.

Τα παλληκάρια μας, τραγουδούσαν με ενθουσιασμό, τα λεβέντικα Ελληνικά τραγούδια της κλεφτουριάς και των αρματωλών.

Το μουγκρητό των οχημάτων, ξύπνησε ολόκληρο το χωριό και τα γυναικόπαιδα, τρομαγμένα τρέχανε να δούνε, τι συμβαίνει.

Σαν βεβαιώθησαν ότι τα στρατιωτικά καμιόνια ανήκαν στην Εθνική Φρουρά και πως τα παλληκάρια μας, με αντρείοσύνη τρέχανε βιαστικά, εκεί που τους καλούσε η πατρίδα, ξεθάρρεψαν και τρέξανε και σταθήκανε κατά μήκος του δρόμου και σμείξανε με τους άλλους.

Τραγουδούσαν κι' αυτοί με τους στρατιώτες, φώναζαν πατριωτικά συνθήματα και τους έδιναν θάρρος.

Μερικές γρηούλλες, γονάτησαν. Σκύψανε μπροστά κι' αφήκανε το κεφάλι να ακουμπήσει στη γη και μέσα από τα βάθη της ψυχής τους, ευχήθηκαν στα παλληκάρια, να γυρίσουν γρήγορα και με τη νίκη.

Τη στιγμή που το τελευταίο καμιόνι

περνούσε από μπροστά τους, η δυνατή, βαρεία φωνή του μπάρπα Νικολιό, ακούστηκε σε όλους, σαν μια τελευταία ηχώ.

«Ρίξτε τους στην θάλασσα παλληκάρια μου, για να μάθουν οι άπιστοι, τι θα πει Έλληνας.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

Στο φως της ημέρας, η πεδιάδα της Μόρφου με τους τεράστιους πορτοκαλεώνες της, έμοιαζε σαν ένα τεράστιο καταπράσινο ιπτάμενο χαλί, που αιωρείτο μερικά πόδια πάνω από την γη.

Γι' αυτούς, που το έβλεπαν για πρώτη φορά, ήταν ένα εξάισιο, μαγευτικό θέαμα, που το κοίταξαν και δεν το χόρταιναν.

Ανάμεσα, στο καταπράσινο εκείνο χαλί, σαν κάτασπρα αρνάκια που βγήκαν στην βοσκή, ξεφύτρωναν εδώ κι εκεί, τα όμορφα σπίτια, που δίνανε, μια παράξενη εξωτική ομορφιά στο τοπίο, που η μαγεία του δίπλαζε, με τις χρυσές πρωινές ακτίδες του ήλιου, που χυνόντουσαν απάνω του, απαλά και με απλότητα.

Πέρα, από το πανέμορφο εκείνο τοπίο, φάνταζε η πετρόχτιστη κωμόπολη, με τα ψηλά καμπαναριά και με μεγάλα σπίτια..

Τες ελπίδες και τη καλή εντύπωση, που έδωσε η μεγάλη στρατιωτική αυτοκινητοπομπή, την διάκοψε, ο αποκρουστικός θόρυβος των μηχανών, των Τούρκικων βομβαρδιστικών αεροπλάνων, που εκείνη τη στιγμή, πετούσαν πάνω από τα κεφάλια τους.

«Ένα, δυο, τρία, πέντε, εφτά,» μέ-

τρησε κάποιος μεγαλόφωνα και συμπληρώσε. «Αχ... Και νάχα ένα πολυβόλο. Θα τους έδειχνα εγώ, αν μπορούσαν να κάνουν, έτσι τον περίπατο τους, πάνω από το χωριό μας».

Λίγο πιο πίσω από τα βομβαρδιστικά, που μούγκριζαν σαν πληρωμένα θηρία, έδωσαν το παρό τους τρία καταδιωχτικά, που πετούσαν λίγο πιο ψηλά και έκαναν κύκλους γύρω από αυτά.

«Άσχημη μέρα», είπε ένας δεύτερος. «Πρωί, πρωί ξεκίνησαν οι κερατάδες. Όλα για την Λευκωσία πάνε».

«Μέχρι που θα πάνε;» Είπε ένας τρίτος. Εκεί κάτω, πλάι στα παιδιά μας, πολεμούν κι' οι ΕΛΔΥΚΑΡΙΟΙ. Θα τα τακτοποιήσουν οι καλαμαράδες. Θα τους δώσουν να στήσουν.»

Πέρασε κι' αυτό. Ένα περιστατικό σαν και τα τόσα άλλα, που δεν επαναλαμβάνονται.

Κάποιος, έριξε την ιδέα, ότι οι ξένοι πρέπει να τακτοποιηθούν σε σπίτια. Να τους δοθεί πρόγευμα και να ξεκουραστούν, μετά από τα γεγονότα, της περασμένης νύχτας.

Οι Καπουτιώτες, με προθυμία, πήραν στα σπίτια τους τους Λαπηθιώτες και μοιράστηκαν μαζί τους, το κρεβάτι και το φαγητό τους.

Γύρω στις δέκα το πρωί, όλοι οι άντρες, ντόπιοι και ξένοι, σμείξανε και πάλι στο καφενείο.

Ο Κυριάκος, ο Καφετζής, άνοιξε το ραδιόφωνο στο διαπασών και έβγαζε τα μεγάφωνα, έξω από το καφενείο, έτσι

που όλοι όσοι καθόντουσαν στην αυλή, ν' ακούουν τες ειδήσεις και τα πολεμικά ανακοινωθέντα, που μεταδίδοντο συνέχεια.

Σε κάποια στιγμή, μετά από κάποιο πολεμικό ανακοινωθέν, ακούστηκε βροντερά, η φωνή του μπάρπα Νικολιό.

«Ακούτε μωρέ; Γίνανε δεκάξη, τα τούρκικα αεροπλάνα που ρίξαμε. Πόσα έχουν; Τρακόσια; Τετρακόσια; Ας τα στείλουν μωρέ όλα, να τελειώνουμε. Τα παλληκάρια μας μωρέ, θα πετσοκόψουν τους Τουρκαλλάδες. Ακούτε μωρε. Τα παλληκάρια μας, κρατούνε γερά ακόμη. Αντιστέκονται και αναδιπλώνονται ομαλά.»

Ο μπάρπα Νικολιός, γλύστρησε ανάμεσα στους άλλους άντρες και πήγε στο πίσω μέρος του καφενείου, όπου δεν υπήρχε κανένας. Κάθησε σ' ένα ξύλινο παγκάκι, στην σκιά του δέντρου.

Άφησε, τον εαυτό του να χαλαρώσει και μια μελαγχολία, σκέπασε το πρόσωπό του, λες και του συνέβη κάποιο μεγάλο κακό. Έβαλε το πρόσωπό του, ανάμεσα στις χούφτες των χεριών του κι' έσκυψε το κεφάλι και το άφησε να πέσει πάνω στα γόνατα του.

Σ' αυτή την στάση, τον βρήκε ο Γιαννακός, μετά από αρκετή ώρα.

Τον σκούνηξε κι' εκείνος, πετάχτηκε πάνω τρομαγμένος, σαν να ξυπνούσε, εκείνη την στιγμή, από ένα βαθύ λήθαργο.

«Εσύ είσαι Γιαννακό;» Μουρμούρισε άκεφα.